

СПОРТИВНИЙ ТРАВМАТИЗМ:
ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ

Романа Сіренко, Степан Матула, Ірина Кушнір

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Анотація. У результаті проведеного дослідження визначено головні причини виникнення спортивних травм та проаналізовано заходи задля їхньої профілактики.

Ключові слова: спортивні травми, причини, профілактика.

Abstract. As a result of the study, the main causes of sports injuries were identified and measures were taken to prevent them.

Key words: sports injuries, reasons, prevention.

Актуальність дослідження. Спорт вищих досягнень є сферою людської діяльності, для якої характерним є підвищений травматизм, різноманітні професійні захворювання, препатологічні та патологічні стани, що містять загрозу здоров'ю спортсменів, ефективності їхньої тренувальної та змагальної діяльності. Кількість спортивних травм постійно збільшується і в даний час набула загрозливих розмірів. У різних країнах світу кількість травм в спорті коливається в межах 10–17 % всіх пошкоджень.

Аналіз спортивного травматизму проводиться з метою вивчення істинної причини, що викликала пошкодження; а також визначення причини пошкоджень, які найчастіше зустрічаються.

Під час аналізу спортивного травматизму враховують інформацію, отриману в результаті опитування потерпілих; опитування свідків; вивчення медично-контрольних документів; вивчення обставин, за яких сталася травма.

При оцінці складності пошкоджень розрізняють: легкі пошкодження; пошкодження середнього ступеня; важкі пошкодження.

Мета дослідження – проаналізувати причини виникнення спортивних травм та заходи щодо їхнього попередження у процесі тренувальної та змагальної діяльності.

Результати дослідження. Успішна боротьба зі спортивними травмами можлива лише при знанні причин їхнього виникнення. В спортивній медицині є значна кількість робіт, в яких дається аналіз спортивного травматизму і причин виникнення травм.

Класифікація причин виникнення спортивних травм:

- 1) недоліки і помилки в методиці проведення занять;
- 2) недоліки організації занять і змагань;

- 3) недоліки в матеріально-технічному забезпеченні занять і змагань;
- 4) несприятливі метеорологічні і санітарні умови при проведенні тренувань і змагань;
- 5) порушення вимог лікарського контролю;
- 6) недисциплінованість спортсменів.

До недоліків в організації проведення занять з фізичної культури і спорту належать:

- ◆ об'єднання в одній групі осіб з різним ступенем фізичної підготовленості та з різними ваговими категоріями;
- ◆ самостійні заняття при відсутності страхівки;
- ◆ виконання вправ в місцях, не пристосованих для занять;
- ◆ проведення тренувальних, навчальних занять невдовзі після прийому їжі та в пізній час;
- ◆ недотримання важливих принципів тренування: регулярності занять, послідовності збільшення фізичного навантаження, послідовності в оволодінні руховими навичками, індивідуалізації тренувань;
- ◆ допуск технічно не підготовлених осіб до виконання складно-координаційних вправ;
- ◆ швидкий перехід від простих і легких вправ до складних, що вимагають тривалої підготовки;
- ◆ допуск недостатньо тренованих осіб до участі в змаганнях;
- ◆ проведення навчальних занять чи спортивних тренувань без попередньої розминки;
- ◆ відсутність страхівки або неправильне її застосування;
- ◆ перевантаження місць занять (за затвердженими гігієнічними нормами площа на одного спортсмена повинна бути: в гімнастичних залах – 4 м², на літніх спортивних майданчиках – 12 м², в басейнах – 5 м²);
- ◆ неодноразовість приходу спортсменів на заняття, нечітко організована зміна місць занять, зустрічні метання, перекиди, падіння, недодержання встановлених інтервалів, стартів та інше.

Для попередження травм, зумовлених недоліками в організації та методиці проведення занять, необхідно:

- ◆ брати участь в складанні програми та виборі методики занять у відповідності до фізичного розвитку;
- ◆ контролювати дотримання послідовності програмного матеріалу;
- ◆ контролювати організацію та методику проведення занять;
- ◆ слідкувати за правильним дозуванням фізичного навантаження з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів;
- ◆ слідкувати за забезпеченням повноцінної страхівки як на планових, так і на самостійних заняттях.

До недоліків матеріально-технічного обладнання місць належать:

- ◆ неповноцінна підготовка приміщень, майданчиків, стадіонів, а також спортивних снарядів та спорядження для занять і змагань;
- ◆ недостатнє кріплення спортивних снарядів, невдалий вибір дистанції для кросу;
- ◆ несправність гімнастичних снарядів, низька якість спорядження й обладнання, або невідповідність їх технічним вимогам;
- ◆ несправність перешкод, невідповідність місць приземлення;
- ◆ невідповідність спортивного одягу і взуття особливостям виду спорту.

Для профілактики спортивних ушкоджень, зумовлених незадовільним матеріально-технічним забезпеченням, необхідно:

- ◆ систематично контролювати будівництво, ремонт та стан спортивних споруд та інших місць занять;
- ◆ контролювати стан спортивного обладнання, спорядження та спортивного одягу, захисних пристроїв.

Причинами травм, зумовлених недостатнім медичним контролем та порушенням вимог лікарського контролю, є:

- ◆ допуск осіб, що не пройшли медичного контролю до спортивних занять та змагань;
- ◆ передчасний допуск до занять фізичною підготовкою та спортом осіб, що перенесли які-небудь захворювання, або тих, що мають ушкодження;
- ◆ заняття фізичною підготовкою при наявності захворювання (грип, ангіна) або ушкоджень;
- ◆ продовження занять фізичними вправами при наявності різкої втоми, перенапруги і перетренування;
- ◆ ігнорування тренером вказівок лікаря про обмеження для спортсмена тренувального навантаження тощо.

Для попередження травматизму, причиною якого є недостатній медичний контроль за фізичним розвитком та станом здоров'я, необхідно виявляти перед кожним заняттям осіб, що перенесли захворювання та одержали ушкодження, а також осіб, що скаржаться на погане самопочуття, і за необхідності змінювати методику занять.

Причинами травм, що виникли внаслідок недисциплінованості спортсменів, є:

- ◆ недостатня організованість та порядок під час занять;
- ◆ недостатня уважність з боку як спортсменів, так і керівника занять;
- ◆ азартність та грубість;
- ◆ недостатньо суворі вимогливість з боку викладачів, тренерів, суддів;
- ◆ порушення спортсменами режиму приймання їжі перед змаганнями, несвоєчасний прихід на заняття, проведення занять у втомленому стані.

Для попередження травм, що виникають внаслідок недисциплінованості спортсменів, необхідно вимагати суворої дисципліни на заняттях, припиняти найменші прояви грубості, вимагати чіткого суддівства під час змагань.

До групи причин травматизму, що виникли через несприятливі гігієнічні та метеорологічні умови, належать:

- ◆ порушення загального режиму;
- ◆ недотримання вимог у відношенні одягу та взуття;
- ◆ проведення спортивних занять при високій та низькій температурі повітря, сильному вітрі, підвищеній або пониженій вологості, ожеледі, опадах;
- ◆ проведення занять за умов недостатньої освітленості та інші.

Для профілактики спортивного травматизму, причинами якого є несприятливі гігієнічні та метеорологічні умови, необхідно:

- ◆ старанно дотримуватись гігієнічних нормативів та вимог по відношенню до температури повітря, освітлення, одягу та взуття, розподілу годин занять протягом доби;
- ◆ проводити тривалішу розминку в холодну погоду;
- ◆ вживати заходів для попередження відморожень, в морозну та вітряну погоду проводити заняття у місцях, захищених від вітру, особливу увагу приділяти підготовці місць занять у дощову погоду.

Аналіз причин спортивного травматизму дозволяє дійти **висновку**, що травматизм під час занять фізичними вправами може бути попереджений завдяки дотриманню заходів безпеки на заняттях. Вирішальну роль у профілактиці спортивного травматизму відіграє керівник з фізичної культури та спорту. Його діяльність повинна відбуватися у тісному контакті з робітниками медичної служби.

Список використаних джерел:

1. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В. Н. Платонов. – Киев : Олимпийская литература, 2004. – 808 с.

2. Миронова З. Профилактика травм в спорте и медицинская помощь /
3. Миронова, Л. Хефец. – Москва : Физкультура и спорт, 1989. – 334 с.